

מוזיאון מרד ורשה

שישים ושלושה ימי
המאבק של לוחמי ורשה
בכובש הנאצי, מתועדים
במוזיאון חדש ומרגש
בבירת פולין. פסלי ענק
מרשימים ואנדרטאות
מעוצבות בחוצות העיר,
הם יד זיכרון לקורבנות
המרד

מאת שוש להב
מיוחד לאפוק טיימס

צילום: שוש להב

חלק מהאנדרטה המרשימה לזכר לוחמי מרד ורשה, הנמצאת ב כיכר הגבורה בוורשה

במוזיאון, תצלום מ-1944 של בניין בוורשה לפני שהופץ בקרבות עם הנאצים

קיר הנצחה במוזיאון לזכר לוחמות המרד שנהרגו בקרבות

שנת פולין בישראל

סיקה, תיאטרון, מחול, אמנות, צילום, קולנוע וספרות, וכן כנסים, סדנאות וסמינרים. חלק גדול מהתוכנית מכון לקהל צעיר וכולל לא מעט אטרקציות תרבותיות לילדים. האירוע החשוב מבחינת הדו-שיח התרבותי, הוא סדרה של סדנאות ליוצרים צעירים מפולין ומישראל. התרבות הפולנית תבלוט בפסטיבלים הישראליים החשובים ביותר.

לפרטים נוספים: www.Poland-Israel.org
המכון הפולני בישראל: טל' 03 - 6962059

שהייתה מנת חלקה של ורשה: 20 אלף מורדים ועוד 180 אלף אזרחים תושבי הבירה נהרגו. העיר נהרסה כמעט כליל. ארכיונים שערכם לא יסולא בפז, אוספים, חפצי אמנות, דברי חן - כולם הורעלו באש. בקרב הלוחמים נקטפו באיבם מיטב הנוער הפולני האידאליסטי ובקרב האוכלוסייה האזרחית - העילית של האינטליגנציה.

אחרי שורשה נפלה כפרי בשל לידי הרוסים, הוצאו רבים מהלוחמים להורג או הוצגו כמשפטי פעולה עם הנאצים ונשלחו להירקב בגולאגים. יש לציין אירוע ידוע פחות במרד ורשה - אך חשוב בעינינו, כיהודים וישראלים - הכיבוש של גדר הצופים "זושקה" את מחנה הריכוז "גנשו" בקה" שהקימו הנאצים בשטח הגטו היהודי שנהרס, ושחרורם של 350 אסירים יהודים שהיו בו. פולין יצאה מן המלחמה הרוסה בצורה נוראית. נוסף על חורבן הערים הגדולות וכרבע מהכפרים, מעריכים שכתוצאה מפעולות המלחמה איבדה פולין כשליש מתושביה - 6 מיליון בני אדם: 3 מיליון יהודים ו-3 מיליון פולנים אתניים.

פסלי חוצות ואנדרטאות

ורשה היא עיר יפה ומטופחת, מרובת פארקים ירוקים וכיכרות ססגוניות. המלחמה שהשאירה חותם כבד על העיר, מתועדת ומונצחת כמעט בכל פינה בורשה. אם במבנים שנפגעו בהפצצות והשתמרו, או בקירות שמסומנים בהם נקבי הכדורים, ואם באנדרטאות דוגמת האובליסק לזכר המורדים שהאזניות PW מודגשות בה והאפיפיור ברח אותה. אך אין ספק שהמונומנט המרשים מכל, הוא זה שבכיר הגבורה (יצירתו של האדריכל קוזימה) - מול הבניין המהודר של בית המשפט העליון - סדרת פסלי ענק מברונזה, המוקדשים למרד ורשה ומתארים את המאבק והגבורה, הלוחמים והלוחמות, את הקורבנות והשכר. אמנות המעבירה מסר חזק.

www.Poland-Israel.org

POLAND@ISRAEL
POLISH YEAR IN ISRAEL 2008/2009

שנת פולין בישראל שהחלה באביב 2008 ותימשך עד אביב 2009, היא יוזמה משותפת של משרד התרבות והמורשת הלאומית ומשרד החוץ הפולניים. מטרת ה"שנה" היא קירוב בין החברה הישראלית והחברה הפולנית, בראש ובראשונה כאמצעות חיזוק הקשרים התרבותיים, אולם גם באמצעות קשרים כלכליים, מדעיים ותיירותיים ושיתוף פעולה ארוך טווח בין מוסדות בשתי המדינות.

הוכנו יותר מ-70 אירועים בתחומי המו-

היהודי בורשה, עם מודעות בידיש, כדי להזכיר לנו שגם היהודים תרמו למאמץ המחתרתי. זו גם תזכורת למרד גטו ורשה שהפך לסמל גבורה, והתרחש כשנה לפני מרד ורשה (בין אפריל לבין מאי 1943), ויש אומרים שהיווה השראה למרד הורשאי.

אתר מוזיאון מרד ורשה: www.1944.pl

הרקע למרד

בעקבות הפלישה הגרמנית לפולין (1 בספטמבר 1939) הוקמה בפריז ממשלה פולנית גולה שעברה לכריטינה עם נפילת צרפת, משם היא המשיכה לפעול במאבקה נגד הכיבוש הגרמני. בפולין הכבושה התארגנה מחתרת אזרחית וצבאית. לאחר איחוד כל הקבוצות החמושות שנוצרו ספונטנית, הוקם צבא הארץ (להבדיל מהצבא בחו"ל) "ארמיה קריובה" שמנה 300 אלף חיילים. משימתו הבסיסית של אק"א (שנקרא כך בהתאם לראשי התיבות שלו AK), הייתה להכין התקוממות כלל ארצית שתוכננה לפרוץ עם היחס לשות הגרמנים, ובתוך כך ננקטות פעולות חבלה ופגיעה בצבא הנאצי.

המאבק המזוין של המחתרת גבה מחיר כבד. עד לתחילת מבצע "הסערה" (תחילת המרד הורשאי), נפלו בקרב 62 אלף חיילי אק"א וגם המחתרות הקטנות סבלו אבדות קשות. בתשתית המחתרת, בה היו מעורבים מיליוני פולנים, פעלה החל מ-1942 גם המועצה הפולנית לעזרת היהודים, ז'גוטה (ZEGOTA).

מרד ורשה

כאשר כבר היה ברור שאת אדמות פולין ישחרר הצבא האדום ולא צבאות בעלות הברית המערביות, הוכשרה תכנית מבצע "סערה". מטרת המבצע הייתה תקיפת הצבא הגרמני הנסוג ותפיסת השטחים המתפנים לפני כניסת הצבא האדום. הניסיון האחרון להפגין את ריבונותה של פולין, היה אמור להיות ההתקוממות בורשה וקבלת הפנים לסובייטים בשם שלטונות הרפובליקה הפולנית. ואכן, כאשר הצבא הסובייטי הגיע עד נהר הוויסלה והיחידות הראשונות שלו הופיעו ברובע הורשאי פראגה (כצד המזרחי של הוויסלה), נתנה המפקדה של אק"א פקודה לפתוח במאבק.

באוגוסט 1944, כאשר פלוגות של אק"א, המצוידות בנשק קל בלבד פתחו בקרבות בכירה, ציווה סטלין לעצור את המתקפה של הצבא האדום. המורדים נעזבו לגורלם. בעלות הברית לא יכלו להגיש עזרה והסובייטים אסרו על מטוסייהם לנחות מעבר לקו החזית.

הקרבות נמשכו 63 יום. האבדות של הגרמנים היו גדולות אך ללא כל השוואה לטרגדיה

לפי חזונו של לך קצ'ינסקי, נשיא פולין שהיה ראש עיריית ורשה, לגבי מוזיאון מרד ורשה החדש והמודרני: "במקום הזה אמורה להיכתב מחדש ההיסטוריה ששוכתבה בידי הקומוניסטים (הקומוניסטים) בספרי הלימוד". בכך התייחס הנשיא לפרק הטרגי בהיסטוריה של תולדות הכיבוש הגרמני בפולין שניתנה לו תהודה עם הקמת המוזיאון הזה, לזכר המרד הורשאי.

החודש (2 באוקטובר) לפני 64 שנה (1944) קרס מרד ורשה נגד הכובש הנאצי. המרד החל ב-1 באוגוסט 1944. 63 ימי מאבק הירואי של פולנים צמאי חירות עלו להם בכ-200 אלף חללים, בהרס כמעט מלא של ורשה הבירה ובהשתלטות הקומוניסטים על פולין.

הפער שבין גילויי האומץ במרד ורשה לבין אדישות ברית המועצות כלפיו, עורר רגשות זעם וכעס בפולין שלא דעכו במהלך המלחמה הקרה. זיכרונות המרד היוו השראה לתנועת העבודה "סולידריות" שהנהיגה מאבק לא אליים נגד השלטון הסובייטי במהלך שנות ה-80, והביאה ב-1989 להפלתו ולעלייתה של דמוקרטיה בפולין. ב-31 ביולי 2004 נפתח מוזיאון מרד ורשה, בעיר הבירה.

מוזיאון מודרני ומושקע

מוזיאון מרד ורשה הוקם לא הרחק מתחנת הרכבת המרכזית, במבנה תעשייתי ששימש כתחנת כוח לחשמליות. העוברים עמלו על השלמתו 24 שעות ביממה, כדי שניתן יהיה לפתוח את המוזיאון ביום השנה ה-60 למרד (2004). מאז הוא שוקק מבקרים, מבוגרים ובני נוער, מקומיים ותיירים, גם כאלה מישראל.

שישים ושלושה הימים הגורליים שהסתיימו בתבוסת הפולנים והכשירו את הקרקע לכיבוש הסובייטי, קמים לתחייה באמצעות מיטב האמצעים העומדים לרשותו של מוזיאון מודרני. לאורך שלוש קומות המוזיאון שבמרכזן תלוי בדרמטיות גוף מטוס, המבקרים מסיירים - חמושים במערכת שמע מתוחכמת עם הסברים במגוון שפות.

האולמות משופעים בתצלומים של האירועים, הקרבות, ההפצצות, החורבות וכן פורטרטים של משתתפי המרד בני כל הגילים; מסכי טלוויזיה בהם ניתן לראות ולשמע את זיכרונותיהם של אלה שנלחמו והצליחו לשרוד; מחילות כיוב ומעברים תת קרקעיים להמחשת התנועה במחתרת; סרטי מלחמה שנאסרו להקרנה; אוספים של כלי נשק; מדים; אמצעי תקשורת וכלי בית מאולתרים; כרזות ומודעות המעודדות את התושבים להצטרף למרד; וכן, גם תמונת סטלין, המעורר הרכה אנטגוניזם בקרב הפולנים.

באחד האולמות נמצא קיר משוחזר מהגטו